

I SAMME BÅT

De store krisene i kjølvannet
av covid-19

KIRKENS NØDHJELP

actalliance

Rapporten er skrevet av avdeling for Politikk og Samfunn i Kirkens Nødhjelp.

Ansvarlig redaktør: Lisa Sivertsen

Utgivelsesår: 2020 (september)

Forsidefoto: Jad Jbara/IOCC

Layout: Martin Berge / Kirkens Nødhjelp

INNHALDSFORTEGNELSE:

1. INNLEDNING	4
KIRKENS NØDHJELPS RESPONS PÅ COVID-19	4
2. FATTIGDOM OG ULIKHET	5
3. ØKONOMISK KRISE	7
4. HELSE	8
5. MENNESKERETTIGHETER, DEMOKRATI OG LIKESTILLING	9
6. KLIMA OG ENERGI	10
7. HUMANITÆRE BEHOV.....	11
8. ANBEFALINGER TIL NORSKE MYNDIGHETER OG POLITISKE PARTIER.....	13
9. KILDER	16

1. INNLEDNING

Pandemien har forandret verden sosialt, økonomisk og strukturelt. I en verden som blir stadig mer sammenvevd vil den få enorme konsekvenser i lang tid fremover. Verden står overfor en fattigdoms-, ulikhets- og klimakrise og stadige angrep på demokrati og menneskerettigheter. De globale utfordringene henger sammen. Et allerede svekket internasjonalt samarbeid utfordres til å søke kollektive løsninger på felles trusler. Vi er i samme båt og må sette felles kurs for offensivt å møte krisene i kjølvannet av covid-19. Det er ikke et alternativ å bli seg selv nok og å senke ambisjonene i kampen for å nå bærekrafts- og klimamål.

I denne rapporten gjør vi opp status for krisene i skyggen av pandemien. Vi deler erfaringer fra de land der Kirkens Nødhjelp arbeider og kommer med våre utfordringer og anbefalinger til det politiske Norge for å møte situasjonen. Anbefalingene retter seg særlig inn mot Stortingets arbeid med statsbudsjettet for 2021 og de politiske partienes programprosesser for kommende stortingsperiode.

Det er fem år siden verden ble enig om FNs bærekraftsmål og Parisavtalen ble vedtatt. FN er 75 år, og 1. oktober går Norge inn som observatør i Sikkerhetsrådet før vi tiltrer som fullverdig medlem 1. januar. Erna Solberg er leder for pådrivergruppa for bærekraftsmålene.

Før covid-19 oppsto, gikk mye i riktig retning. Likevel var behovene store. Nå er situasjonen enda mer prekær. Utviklingen går feil vei, og det synes både på de store tallene og i folks liv.

Krisen rammer ulikt, og land har ulike forutsetninger for å håndtere krisen. I Norge har sosial distansering vært et av hovedvirkemidlene. Sosial distansering er ikke mulig å gjennomføre i fattige land som for eksempel Haiti. Det er vanlig at opptil 15 mennesker deler et hus, og huset har ofte ikke mer enn to rom.

Et annet virkemiddel er «arbeid hjemmefra». Det er ikke mulig for alle de millionene som har dagarbeid eller dårlige arbeidsvilkår å jobbe hjemmefra. De må velge mellom å utsette seg selv eller andre for smitte eller å sulte. Dette ser vi blant annet i Sør-Afrika.

Krisepakken for næringsliv kan mange av landene se langt etter da de fleste land ikke har det økonomiske handlingsrommet Norge har.

Krisen er reell og rammer langt utover hva smittetallene tilsier. I dette notatet går vi gjennom implikasjonene covid-19 har for fattigdom, økonomi, helse, menneskerettigheter og likestilling, klima og energi og den humanitære situasjonen. Vi ser på de nyeste tallene og trekker på erfaringer fra vårt utarbeid.

Listen kunne vært lenger og tallene blir stadig oppdatert. Men bildet er likevel det samme: de problemene som eksisterte før korona blir forsterket av pandemien. Det som er sikkert er at verden ikke er den samme, og at vi må vise handlekraft og solidaritet for å ta verden i riktig retning.

KIRKENS NØDHJELPS RESPONS PÅ COVID-19

Da viruset begynte å spre seg i mars, responderte Kirkens Nødhjelp umiddelbart i landene vi jobber. Siden vi har over 60 års erfaring med vann, trappet vi opp hygienearbeidet som vi allerede har som en del av vårt Vann, sanitær og hygieneprogram. Informasjon om koronaviruset og informasjon om sosial distansering ble raskt en del av hygieneopplæringen, med spesielt stort fokus på håndvaskopplæring og andre forebyggende smittevernstiltak. Vi startet også arbeidet med å forbedre vannforsyning, dele ut hygienepakker og sørge for tilgang til såpe, hånddesinfeksjon og annet beskyttelsesutstyr på blant annet helseinstitusjoner.

Helt fra viruset ble kjent, har vi informert om hvordan redusere spredning gjennom massemedia og våre etablerte nettverk i landene vi jobber. "Fake news" og misinformasjon om viruset har vært et stort problem i mange land. Kirkens Nødhjelp har derfor bidratt aktivt i innsatsen for å spre riktig informasjon om covid-19 og hvordan beskytte seg mot smitte.

Her er noen eksempler på hva vi har gjort og gjør i landene vi jobber: I **Afghanistan** har vi installert og rehabilitert vannforsyning i private hjem og i institusjoner å for å øke håndvasktilgangen. Vi har bidratt med isolasjonstelt og hygienepakker til afghanske myndigheter. I **Angola** har vi gjennomført hygiene-tiltak i Lovua og omkringliggende landsbyer i Lunda Norte-provinsen. Vi har også hatt opplæring av helsearbeidere. I **Bangladesh** støtter vi en lokal partner som driver helseklinikker for voldsofre og tilbyr reproduktiv helsehjelp i flyktningleirene i Cox's Bazar. Gjennom beredskapsmidler har vi levert smittevern-utstyr til helseklinikkers ansatte slik at de kan fortsette å hjelpe ofre for voldtekt og sikre mors og barns helse. I flere land, har vi har økt bruken av telefon-tjenester, såkalte hjelpetelefoner, for å nå voldsofre. I **Etiopia** har vi skalert vårt vann-, sanitær- og hygienearbeid. Vi har delt ut materiell om covid-19 gjennom religiøse ledere, og vi sikrer flyktninger tilgang til informasjon og håndvaskfasiliteter. I flyktningleiren Jewi har vi satt opp håndvaskestasjoner og sørget for at alle får kunnskap om hvordan de beskytter seg mot koronaviruset. I **Kongo** har vi bygd videre på det gode arbeidet som har blitt gjort i forbindelse med ebolautbruddet, og vi jobber med ulike trossamfunn og religiøse ledere for å spre riktig informasjon om covid-19.

2. FATTIGDOM OG ULIKHET

I kombinasjon med klimaendringer og økonomisk krise rammer pandemien utviklingsland og verdens fattige hardt. For første gang siden 1998 vil antall mennesker i ekstrem fattigdom, dvs de som må klare seg med under 2 dollar dagen, øke. Verdensbanken forventer nå at vi kan få 100 millioner flere mennesker som lever i ekstrem fattigdom i 2020.¹ ILO anslår at 400 millioner mennesker vil miste jobben globalt og 45 millioner i Afrika, bare i 2020.² Selv om vi lykkes med å stoppe pandemien, vil de økonomiske ringvirkningene kunne bite seg fast og bli gjeldende i lang tid fremover. Uten en ekstraordinær innsats vil verden komme inn på et nytt spor som gjør det svært vanskelig å nå bærekraftsmålene.

Pandemien forsterker eksisterende kriser og ulikhet. Det er de uten sikkerhetsnett og de som har minst fra før som rammes hardest av tiltakene mot covid-19, de økonomiske konsekvensene og selve sykdommen. 4 milliarder mennesker hadde før korona ikke tilgang til offentlige velferdsordninger.³

En annen effekt av pandemien er økende sult. 270 millioner mennesker forventes å sulte før utgangen av året. Dette er en økning på 82% siden 2019. Det betyr at mellom 6000-12000 mennesker daglig kan dø av sult ved slutten av året.⁴

Når skolene over hele verden stengte gikk 310 millioner elever glipp av daglige måltider de er avhengig av.⁵ Nå er noen av disse tilbake på skolen, men fortsatt går 282 millioner barn glipp av maten de ellers ville ha fått på skolen.⁶

ERFARING FRA LAND KIRKENS NØDHJELP JOBBER I

Haiti: De fleste av innbyggerne i byene overlever på det de tjener hver dag. Regjeringen oppfordret folk til å holde seg innendørs i mars og april, men de fleste fortsatte å dra på markedet for å selge sine varer, kjøre motorsykkeltaxi, eller andre jobber. Alternativet hadde vært sult etter kort tid.

Sør-Afrika: I Sør-Afrika har covid-19 ført til en massiv økning i arbeidsledighet. Mange har ikke klart å holde liv i sine små bedrifter enten fordi de ikke kan bevege seg fritt eller fordi folk ikke lenger har råd til å handle. Det sosiale sikkerhetsnettet er svært mangelfullt, og med ingen eller lite kompensasjon for tapt arbeidsinntekt blir flere ført inn i fattigdom.

Sudan: Pandemien har økt tilfellene av akutt feilernæring i sårbare husholdninger. Mavaresikkerhet er dramatisk redusert samtidig som tilgangen til helsetilbud har minsket.

Noe av det vi har gjort for å forebygge covid-19 i landene vi jobber, er å desinfisere landsbyer og skaffe smittevern-utstyr. Spesielt til ansatte som jobber innen helsevesenet slik at de har kunnet jobbe i pandemien uten å bli syke. Foto: Jad Jbara/IOCC

3. ØKONOMISK KRISE

Verden opplever nå den verste økonomiske depresjonen siden 30-tallet. I følge Det internasjonale pengefondet (IMF) vil global verdiskapning (BNP) gå ned med 4,9 prosent i 2020. Det er stor variasjon mellom land, og for Afrika sør for Sahara vil økonomien gå ned med 3,2 prosent.⁷

Krisen har påvirket viktige pengestrømmer for utviklingsland. I mars 2020 fløt 83,3 milliarder i porteføljeinvesteringer ut av fremvoksende markeder til rike land, og ble der. Samtidig forventes det en 30% reduksjon i direkteinvesteringer til utviklingsland. Verdensbanken regner med et 20% fall i pengeoverføringer fra migranter. Totalt anslår OECD at utviklingsland som kvalifiserer for bistand vil oppleve et fall på 700 milliarder dollar i ekstern finansiering i 2020 sammenlignet med 2019.⁸

Normalt vil bistand kunne virke stabiliserende i en slik krise. Det er imidlertid mye som tyder på at utviklingsland også vil oppleve dype kutt i bistanden. I mange giv-erland er bistand koblet til størrelsen på økonomien. Et fall i bruttonasjonalproduktet slår dermed automatisk inn i størrelsen på bistanden. OECD forventer at den totale bistanden kan gå ned med 11-14 milliarder dollar i 2021 som en konsekvens av dette. En rekke land varsler i tillegg kutt i bistanden. Storbritannia har varslet et kutt på 20 prosent eller en reduksjon på anslagsvis 2,9 milliarder britiske pund. Samtidig øker presset på lands bistandsbudsjetter med krav om at disse skal finansiere Covid-19, klimafinansiering og flyktninger. Ifølge FN trengs det 35 milliarder dollar for å finansiere vaksiner og systemer knyttet til disse i utviklingsland. FNs generalsekretær Gueterres advarer mot å finansiere dette over eksisterende bistandsbudsjetter.⁹

Det forventes også en nedgang i utviklingslands skatteinngang. For Afrika sør for Sahara kan skatteinntektene gå ned med 12-16% som en følge av covid-19 ifølge OECD.¹⁰

I 2019 advarte Verdensbanken om historisk høye gjeldsnivåer med gjeldskriser for mange land som konsekvens.¹¹ Rimelige lån i kjølvannet av finanskrisen kan bli dyre etter Covid-19. Jubilee Debt Campaign anslår i dag at 52 land i dag er i en gjeldskrise.¹² Covid-19 vil føre til enda flere og dypere gjeldskriser. Samtidig vil fall i lands valuta mot dollar føre til at en større andel av eksisterende midler må brukes til å betjene gjeld fremfor å håndtere den umiddelbare helsekrisa og stimulere økonomien. Kostnadene ved å låne vil for mange land gå opp akkurat når behovet er størst.

Pandemien forsterker allerede eksisterende ulikheter i samfunnet. Det er de fattigste som mister jobben først. Tilgangen til internett og digital kunnskap er avgjørende for om man kan nyttiggjøre seg ny effektiv teknologi for å takle covid-19. Nedstengningen av skoler og barnehager gjør det spesielt vanskelig for kvinner å stå i arbeidslivet. Dersom ungdom mister muligheten til å fullføre utdanning skaper det livslange konsekvenser. Når og om et land får tilgang på vaksiner vil skape ulikheter som vil følge oss i lang tid.¹³

ERFARING FRA LAND KIRKENS NØDHJELP JOBBER I

Sudan: Covid-19 har forverret den økonomiske krisen i Sudan. Landet lider bl.a under handelsunderskudd, massefattigdom og høy inflasjon. Pandemien førte til innteksttap pga fullstendig nedstenging av samfunnet, kombinert med økte priser på nødvendige varer.

Tanzania: I Tanzania har stengte grenser ført til at mange ikke har fått solgt varene sine. Fordi mange har mistet inntekten sin er det også vanskeligere å få solgt ting på det lokale markedet.

4. HELSE

Per 24. september er det bekreftet 31 425 029 tilfeller av covid-19, inkludert 967 164 dødsfall.¹⁴ Koronakrisen er en helsekrise i seg selv. I tillegg skaper pandemien ytterligere helsemessige ringvirkninger.

Helsevesenet i mange land opplever overbelastning på grunn av covid-19. I tillegg til at det eksisterende helsevesenet ikke makter å ta unna alle covidtilfellene, går pandemien hardt ut over øvrige helsetjenester.¹⁵ Dette i en verden hvor utgangspunktet er at mindre enn halvparten av verdens befolkning er dekket av essensielle helsetjenester.¹⁶

Som en effekt av dette ventes blant annet mørdedødeligheten å øke. FN anslår at dette vil gjelde flere titusener av kvinner. Da covid-19 inntraff, stengte flere land ned seksuelle og reproduktive helsetjenester da de ikke ble ansett som essensielle. Disse tjenestene omfatter også prevensjon.¹⁷ FN's befolkningsfond anslår at vi vil se opptil 7 millioner uplanlagte graviditeter på grunn av krisen, blant annet fordi det blir vanskeligere å få tak i prevensjon¹⁹ og potensielt tusenvis av dødsfall på grunn av utrygge aborter og kompliserte fødsler på grunn av inadekvat tilgang til helsetjenester.²⁰

FN anslår at det kan bli flere hundre tusen dødsfall av barn under 5 år på grunn av covid-19. Årsaken er de belastede helsesystemene, mangel på rutinemessig oppfølging og mangel på tilgang til næringsrik diett.²¹

Tilgang til rent drikkevann er en avgjørende for god helse. Det har blitt tydelig illustrert under koronakrisen. I følge FN mangler 2,2 mrd trygt drikkevann og 4,2 mrd mangler trygge sanitære forhold. 2 av 5 helsefasiliteter har ikke såpe og vann eller antibac.²²

De siste 20 årene har det skjedd en markant forbedring i vaksinedekningen i verden. Pandemien har ført til hel

eller delvis stans i rutinevaksinering av barn mange steder. Mer enn 70 land har rapportert om at de avbrøt vaksineprogrammer for barn i mars og april. Særlig har vaksinasjonsprogrammene mot meslinger og polio blitt særlig hardt rammet.²³ En nedgang i vaksinedekningen for store deler av de aktuelle årskull, vil medføre utbrudd av smittsomme sykdommer som f.eks. meslinger, lungebetennelse, diare og polio. Dette truer med å koste langt flere menneskeliv enn pandemien i seg selv.

ERFARING FRA LAND KIRKENS NØDHJELP JOBBER I

I vårt arbeid ser vi at mange vegrer seg for å oppsøke helsestasjoner i frykt for smitten. Livsviktig helsehjelp blir derfor ikke tilgjengelig for folk. I **Guatemala** er det ikke kapasitet til å behandle alle syke på sykehusene. Det offentlige helsevesenet har mangel på personell, beskyttelsesutstyr og medisiner, og de som jobber der opplever jevnlig at kolleger dør av korona.

Antall gravide kvinner som dør, har økt kraftig i **Tanzania** siden mars. Kvinnene tør ikke dra på sykehuset i frykt for å bli smittet av covid-19. I juni har de hatt 100 færre fødsler ved sykehuset i Haydom. Vanligvis har de 300. I Tanzania er det også rapportert om økte tilfeller av tenåringsgraviditeter, noe som har ført til at de mister undervisning fordi de gravide jentene ikke får lov til å komme tilbake til skolen.

Heller ikke i **Mali** går folk til klinikken eller sykehuset når de føler seg syke. Mangelen på utstyr og dårlige sanitære forhold gjør at folk heller selvmediserer seg.

5. MENNESKERETTIGHETER, DEMOKRATI OG LIKESTILLING

Covid-19 slo til i en periode da demokratiske spilleregler og menneskerettigheter allerede hadde fått trangere kår flere steder i verden. Covid-19 forsterker denne trenden.²⁴

Mange regjeringer bruker covid-19 som unnskyldning for å innføre unntakslovgivning og for å øke egen makt og begrense ytringsfriheten.²⁵ I følge FN's spesialrapportør for menneskerettighetsforkjempere har journalister som dekker covid-19 blitt særlig rammet, og blir blant annet trakassert og truet, fordi de tar opp måten pandemien blir håndtert på.²⁶ Det rapporteres også flere steder om at helsearbeidere har opplevd represalier når de har stilt spørsmål ved deres arbeidssituasjon eller måten myndighetene håndterer pandemien.²⁷

Det er også flere eksempler på sensur og restriksjoner på tilgang til informasjon og arrestasjoner av aktivister som har spredt informasjon og på menneskerettighetsforsvarere.²⁸

Når isolering og nedstenging av samfunnet brukes som virkemiddel for å forhindre spredning, gjør dette også situasjonen for allerede sårbare folk mer alvorlig. Dersom det skjer noe med de som sitter isolert, er det vanskeligere å vite hva som har skjedd, og journalister kan ikke skrive om dem.²⁹

Når samfunn stenger ned går det også hardt ut over særlig kvinner, og også barn, som blir utsatt for vold i hjemmet. Både fysisk, seksuell og psykisk vold i hjemmet har økt med 30% i noen land.³⁰ Det fryktes også en betydelig økning i barneekteskap og kjønnslemlestelse.³¹

Den økte arbeidsledigheten går mest utover kvinner da de ofte jobber i sektorer som er hardt rammet av covid-19. Samtidig har covid-19 og en allerede skjev balanse mellom kjønnene, ført til økt mengde arbeid for kvinner i hjemmet.³²

Blant helse- og sosialarbeiderne er 70% kvinner. De er dermed i frontlinjen i arbeidet mot covid-19³³ og derfor mer utsatt for eksponering for viruset.³⁴

ERFARING FRA LAND KIRKENS NØDHJELP JOBBER I

I **Sudan** rapporter myndigheter, forskere og frivillige organisasjoner om en økning i kjønnsbasert vold, inkludert voldtekt, vold i nære relasjoner, og partnerdrap etter covid-19 lockdown. UNFPA uttrykker også bekymring om at reduksjon i helsetjenester vil føre til tilbakegang i arbeidet knyttet til kjønnslemlestelse og barneekteskap.

I **Tanzania** har vi observert en økning i tilfeller av vold i hjemmet. Det kan bl.a komme av stress forårsaket av arbeidsledighet eller lavere inntekt på grunn av økonomisk aktivitet som ligger brakk.

Covid-19 bidro sammen med sikkerhetssituasjonen og generell lav interesse, til lav valgdeltakelse i **Mali**. Under første runde av parlamentsvalget i mars, deltok kun 35% og færre enn 13% i Bamako. For andre runde den 19. april, sank valgdeltakelsen til 23%.³⁵

6. KLIMA OG ENERGI

Klimaendringene er her og global oppvarming tiltar. 2010-2019 er det varmeste tiåret noen gang målt. Dette påvirker oss alle, men aller verst går det ut over verdens fattige. De som allerede er sårbare og som ikke er rustet til å stå imot flom, tørke, orkaner og svikt i livsnødvendige avlinger. Parisavtalens mål om å strebe etter å holde den globale oppvarmingen nede på 1,5 grader er fortsatt mulig, selv om verden akkurat nå på vei mot over 3 grader oppvarming i 2100, en situasjon der store områder av planeten vår vil bli ulevelig for mennesker.

Covid-19 har ført til at utslippene har gått ned i 2020 med ca. 6 prosent globalt ifølge estimater.³⁶ Dette er likevel ikke nok for å være i rute mot 1,5-gradersmålet. For å få til det må nedgangen være på 7,6 prosent i året fra og med 2020. En styrket klimapolitikk er derfor fortsatt helt nødvendig, både globalt og nasjonalt.

Det globale energibehovet er estimert til å gå ned med 8 prosent i 2020 og oljeetterspørselen med 13 prosent. Det er også ventet at disse trendene vil fortsette og at covid-19 vil ha en varig effekt på verdens energibehov. Dette kan føre til at verden aldri igjen vil etterspørre like mye olje som i 2019 – med andre ord, 2019 kan ha vært året hvor *peak oil demand* inntraff.³⁷ I årene som kommer vil elektrifisering ta over en større og større andel av energimiksen globalt, eksemplifisert ved at solenergi vil vokse med 25-gangen fram mot 2050 og vindkraft 10 ganger.³⁸ Dette er likevel ikke nok til å innfri Parisavtalens mål, og

økt politisk vilje og virkemidler er fortsatt helt avgjørende.

I Afrika sør for Sahara ligger utslippene an til å øke med 30 prosent fram mot 2050 og i motsetning til verden for øvrig ligger energietterspørselen an til å dobles.³⁹ Fortsatt er fossile energikilder konkurransedyktige i mange afrikanske land og kullkraftverk bygges fortsatt. Hvis regionen skal få den økonomiske veksten som behøves og samtidig nå Parisavtalen, må det legges til rette for at den økonomiske veksten baserer seg på fornybar energi. Samtidig er Afrika det kontinentet som er dårligst rustet til å stå imot klimaendringene. Det har blitt estimert at kostnadene for at verden skal tilpasse seg klimaendringene vil være 140-300 milliarder dollar hvert år innen 2030 og at i 2050 kan dette ha steget til 700-1500 milliarder.⁴⁰ Dette er 12 til 22 ganger mer enn dagens totale nivå på offentlig klimafinansiering, i tillegg går i dag kun omtrent en femtedel av global klimafinansiering til klimatilpasning, resten til utslippskutt.⁴¹ Gapet mellom hva som trengs av klimafinansiering og det som leveres i dag er derfor betydelig.

Det er mange som peker på muligheten som covid-19 har gitt sett i sammenheng med å bekjempe klimakrisen. Et eksempel er at krisepakken for å stimulere økonomien kan innrettes på en måte som legger til rette for grønn vekst. Et annet eksempel er at en lav oljepris er en god anledning for land til å kutte olje- og drivstoffsubsidier.⁴²

7. HUMANITÆRE BEHOV

Selv før covid-19, var det tydelig at 2020 skulle bli et år med store humanitære behov. Covid-19 skulle gjøre dette bildet enda dystre. Allerede i mars slo Regjeringen fast at «[k]oronapandemien forverrer en allerede vanskelig situasjon for befolkningen i land og områder som er rammet av humanitære kriser. Ikke minst flyktninger og de som er fordrevet innenfor sine egne land vil være sårbare for smitte på samme tid som de vil ha vedvarende behov for beskyttelse, husly, mat, vann og grunnleggende helse-tjenester».⁴³

Covid-19 pandemien har ført til at de globale humanitære behov har økt dramatisk. I starten av 2020 var humanitære behov anslått til 28,8 milliarder dollar, mens dette har økt nå til 40,38 milliarder dollar, en økning på omkring 25% bare av den direkte effekten av pandemien.

168 millioner mennesker vil ha behov for humanitær assistanse og beskyttelse. Dette er det høyeste tallet på mange tiår.

Koronakrisen forsterker eksisterende sultkriser og skaper nye. Det er estimert at 270 millioner mennesker sulter innen utgangen av året. Det er også estimert at opp mot 6000 barn vil dø hver dag av sykdommer som ellers kunne vært forhindret.

Covid-19 har ført til at endrede vilkår for bevegelsesfrihet, transport og logistikk, noe som har ført til mindre tilgang flere steder. Dette kan påvirke den humanitære responsen.⁴⁴ Situasjonen viser viktigheten av at lokale aktører tar del i hjelpearbeidet og at pengestøtte også kanaliseres til de lokale aktørene.⁴⁵

ERFARING FRA LAND KIRKENS NØDHJELP JOBBER I

I Kirkens Nødhjelps arbeid ser vi at de eksisterende humanitære krisene forverres av covid-19 og at mange områder opplever flere kriser på en gang.

Humanitær tilgang er utfordrende i alle landene vi jobber humanitært, men i varierende grad. I de fleste landene er utfordringene blitt enda større i løpet av 2020, og arbeid med partnere er blitt enda viktigere for å opprettholde humanitær tilgang. KN jobber i stor grad med lokalt ansatte og partnere, noe som fører til at vi har tilgang til mennesker i nød der mange andre ikke har det.

I **DR Kongo** har økende konflikt i sør-Kivu, i tillegg til covid-19 restriksjoner har ført til at store områder ikke har vært tilgjengelig for humanitære aktører i flere måneder. Man frykter dermed vidstrakte menneskerettighetsovergrep. Humanitære flyvninger har ofte blitt avlyst på grunn av økt risiko, men også på grunn av manglende finansiering. KN jobber for at FN opprettholder regelmessige flyvninger til disse områdene.

I **Sør-Sudan** ser vi en generell forverring av lov og orden med utstrakt fordrivelse som følge av etnisk vold og kriminalitet. KNs operasjoner i Jonglei State og the Greater Pibor Administrative Area er rammet og sikkerhetsrisikoen for humanitære forverres stadig. Humanitær tilgang er også rammet av begrensninger på bevegelse og portforbud. Mer regn enn normalt har i tillegg ført til flom og dårlige veier.

Libanon: Etter eksplosjonen i Beirut er mange husløse og matmangelen er stor. 300.000 mennesker ble umiddelbart husløse, tre uker senere manglet anslagsvis over 160.000 mennesker et hjem i Beirut. 55 prosent av Beiruts befolkning lever nå under fattigdomsgrensen. Antall tilfeller med covid-19 har doblet seg i Beirut etter eksplosjonen, og mange har fått en mye tøffere hverdag.

Etiopia: Landet gjennomgikk nylig en rekke kriser: flom, utbrudd av kolera og store svermer av gresshopper, i tillegg til at millioner er internt fordrevet på grunn av vold og konflikt. Myndighetenes og bistandspartners kapasitet er ifølge FN allerede under press. Avlinger er ødelagt og mange åkre ligger øde. Mange frykter at mangel på mat og underernæring i etterkant av pandemien er en enda større trussel for liv og helse enn pandemien.

For å spre informasjon om covid-19, har vi brukt flere kanaler. Vi har informert folk i landsbyer som dere ser på bildet fra Etiopia, men også benyttet oss av media. Gjennom radio, tv og aviser, har vi fortalt om hvordan viruset best kan forebygges.

Foto: Kirkens Nødhjelp

8. ANBEFALINGER TIL NORSKE MYNDIGHETER OG POLITISKE PARTIER

Tiåret vi er inne i skulle bli et «decade of action», hvor innsatsen for å nå bærekraftsmålene skulle skaleres opp. Hvis verdenssamfunnet skal stå ved de løftene de ga, må de gjøre mer, ikke mindre. Erna Solberg er leder av pådrivergruppen for bærekraftsmålene, og det forplikter Norge.

Covid-19 utfordrer hele verden og etablerer et skjebnefellesskap. Pandemien tar ikke slutt før den også er bekjempet i fattige land. Den økonomiske krisen blir dypere om deler av verden faller utenfor. Klimakrisen blir enda vanskeligere å løse om det ikke bygges grønt. Vi kommer ikke gjennom krisen uten å hjelpe hverandre. Det er i vår egeninteresse.

Krisen er pågående og vil fortsette å være det i 2021. Det handler om å håndtere pandemien og de umiddelbare negative konsekvensene. Det innebærer støtte til utvikling av vaksiner og sikre at disse er tilgjengelig for alle; støtte til utbygging og sikring av helsesystemer og sosiale ytelser. Det må bety å sikre at barn og unge fortsatt kan

gå på skolen og det innebærer å dekke umiddelbare humanitære behov. Behovene er større enn før og fattige lands evne til å håndtere dem svekket.

Samtidig må det satses på å komme gjennom den økonomiske krisen som følger covid-19. En fungerende verdensøkonomi er en forutsetning sammen med et globalt grønt skifte. Vi må unngå at land fanges i en nedadgående økonomisk spiral. Det innebærer å håndtere den voksende gjeldskrisen og verne om lokalt næringsliv.

Statsbudsjettet for 2021 må bli et koronabudsjett for Norge – og for verden. Politikken de partiene utvikler må være oppdatert og svare på de store utfordringene Norge og verden står overfor.

Vi skal bygge opp verden til en ny normal, noe som åpner for å tenke nytt. Hva betyr dette for statsbudsjettet og for politikktutviklingen som skjer i alle partiene?

Anbefalinger til statsbudsjettet 2021

Statsbudsjettet for 2021 vil være et koronabudsjett for Norge. Det må også være et koronabudsjett for verden.

Bistand

- Ambisjonene for Norges innsats i kampen mot fattigdom må opprettholdes, ikke svekkes. Den vedtatte målsetting om 1% av BNI i bistand må følges opp. I en krisetid er det avgjørende med forutsigbarhet.
- Fokus på å forebygge humanitære kriser må styrkes, særlig gjennom bedre integrering mellom langsiktig og humanitær bistand og styrking av lokale aktører.
- Innsatsen for styrking av helsesystemer må videreføres og sees i sammenheng med å bekjempe pandemien. Rettferdig og solidarisk tilgang til vaksiner må prioriteres. Ressurser til utvikling, produksjon og kjøp av covid19-vaksiner må ikke gå på bekostning av støtten til rutinevaksinering.
- Det må satses på bærekraftige og robuste matsystemer som øker tilgangen til næringsrik mat og beskytter miljø og klima. Satsning på lokal matproduksjon er et viktig bidrag til matvarerikkerhet under pandemien.

- Det er viktig å fortsatt støtte menneskerettighetsforkjempere og sivilsamfunn i en situasjon der flere statsledere styrker sin makt. Det er et sentralt bidrag for å sikre god bruk av midler og i arbeid mot korrupsjon.
- Økt bruk av kontantoverføringer. Det er effektivt i en situasjon der det er vanskelig å få hjelpen fram og det er et viktig bidrag til lokalt næringsliv.
- Fortsatt støtte til utviklingen av fordelende skattesystemer i utviklingsland (Skatt for utvikling). Det er blant annet viktig at skatteletter og insentiver som nå gis for å håndtere Covid-19 ikke videreføres lenger enn nødvendig og at disse ikke går til særinteresser.
- Norfund må sammen med andre DFler ta en aktiv rolle i å sikre investeringer og kapital for lønnsomme selskap i en tid der kommersiell kapital flykter fra utviklingsland.

Klimapolitikk

For å sikre at vi ikke går tilbake til «business as usual», må budsjettet innrettes på en måte som bygger opp om grønne løsninger og arbeidsplasser, både nasjonalt og internasjonalt.

- Det må komme nye, sterke tiltak og initiativ for å kutte nasjonale utslipp. Karbonfangst og -lagring er et godt eksempel på dette, men Norge er langt fra å være i rute til å nå sine egne mål.⁴⁶
- Norsk klimafinansiering må trappes opp for å komme opp til et nivå der Norge tar sin rettmessige andel av det globale behovet.
- Andelen av norsk klimafinansiering som går til klimatilpasning må trappes opp til et nivå der Norge innfrir sine forpliktelser i Parisavtalen.
- Norsk klimafinansiering må innrettes på en måte som gir utviklingsland insentiver og muligheter til å iverksette nasjonale tiltak, som å fase ut kullkraftverk eller kutte fossilsubsidier.

Anbefalinger til partiene i utviklingen av partiprogram

En verden i krise fordrer et stabilt og forutsigbart bistandsbudsjett over tid. I tillegg må en større del av verk-tøykassa tas i bruk. Det er nødvendig med løsninger som både løser, men også forebygger, fremtidige kriser. For å bekjempe fattigdom og sikre oppnåelse av de målene verden har satt seg, må alle de politiske partiene ha politikk på områder som bærekraftsmålene, samstemthet, bistand, klima, oljefondet, skatt, fred og sikkerhet - inkludert våpeneksport, gjeld, handel og menneskerettigheter og likestilling.

BÆREKRAFTSMÅLENE

Oppfyllelse av bærekraftsmålene må være utgangspunkt for all politikk i neste stortingsperiode. De globale bærekraftsmålene må gjelde for programmet som helhet, og ikke utelukkende for det som handler om internasjonal politikk.

En helhetlig norsk handlingsplan for bærekraftsmålene må ha samstemthet som en integrert og sentral komponent.

SAMSTEMT POLITIKK FOR BÆREKRAFTIG UTVIKLING

All norsk politikk må være samstemt slik at tiltak innenfor ulike politiske områder trekker i samme retning, og støtter opp om bærekraft og utviklingspolitiske mål.

Rapporteringsmekanismene for samstemthet må styrkes og bygge på eksterne evalueringer og alle departementer utvikler interne handlingsplaner for hvordan de kan bidra til å øke samstemthet og håndtere interessekonflikter internt og på tvers av departement.

Finans

Verden opplever den største økonomiske krisen siden 30-tallet. Det krever ekstraordinære tiltak. UNCTAD har etterlyst en krisepakke på 2500 milliarder dollar for utviklingsland.⁴⁷

- Sette av ressurser til å arbeide for at det innføres en internasjonal gjeldshåndteringsmekanisme for å sikre en ordnet behandling av gjeld for stater som ikke kan betjene sin gjeld.
- FN-ledet reform av internasjonale normer og regler for å bekjempe skatteunndragelse og uønsket overskuddsflytting og sikre åpenhet og innsyn i skatteparadis.
- Arbeide for at Det internasjonale pengefondet (IMF) utsteder 1000 milliarder dollar i sin valuta Special Drawing Rights (SDR). Det vil å øke tilgjengelig kapital utviklingsland kan trekke på i IMF og er et godt alternativ til dyre lån.

BISTAND

Bistand er fortsatt nødvendig i de fattigste landene og til de formålene som er mindre attraktive for private investeringer.

Bistanden må ha fattigdomsbekjempelse som fremste formål og bevilgningene til bistand bør holdes på minst 1% av BNI.

KLIMA

Målet om å begrense den globale oppvarmingen til 1,5°C må være førende for all norsk politikk. Både nasjonal og internasjonal klimapolitikk må ta utgangspunkt i en rettferdig ansvarsfordeling.

Leterefusjonsordningen og andre særfordeler for petroleumsindustrien må avvikles. Norge må flytte ressurser fra stimulering av olje- og gassleting til klimatiltak innenlands og utenlands.

Klimafinansieringen må trappes opp i tråd med en rettferdig ansvarsfordeling. Økningen i norsk klimafinansiering må være ny og addisjonell, den må altså komme i tillegg til tradisjonell bistand.

GJELD

Utviklingslands gjeldsbyrde har økt dramatisk de siste årene og 122 utviklingsland har nådd kritiske gjeldsnivåer. Situasjonen kan bli ytterligere forverret pga koro-nakrisen.

Globale systemer og normer for å sikre ansvarlig långivning og statlig låneopptak må styrkes, herunder arbeide for å etablere en gjeldshåndteringsmekanisme som kan bidra til å løse statlige gjeldskriser på en effektiv og rettferdig måte.

Land som rammes av klimakatastrofer må tilbys gjeldsmoratorium så de ikke pådrar seg høye gjeldsbyrder i gjenoppbyggingen.

OLJEFONDET

Statens Pensjonsfond Utland (SPU) er Norges største fotavtrykk i verden. Oljefondet er et statlig eid fond og bør derfor underlegges de samme etiske forpliktelsene som øvrig politikk.

SPU bør forhåndsfiltre alle selskap der risikoen for brudd på de etiske retningslinjene vurderes som uakseptabel høy.

SPU skal investeres i framtida og i tråd med Parisavtalen samtidig som en større andel av fondet investeres i utviklingsland med mulighet for god avkastning og jobbskaping der det trengs mest.

SKATT

Dagens globale skattesystem er utdatert. Det har blitt enkelt for selskaper og enkeltpersoner å unngå skatt og skjule verdier i skatteparadis.

Vi må sikre nødvendig finansiell åpenhet ved å innføre effektiv land-for-land rapportering for alle selskap og offentlige registre over reelle eiere.

De globale skattereglene må reformeres og Norge må arbeide for å innføre enhetlig skattlegging av flernasjonale selskap slik at skatt betales der overskudd skapes.

HANDEL

Handelspolitikken må innrettes slik at den gagnar fattige land. All politikk må trekke i samme retning.

De internasjonale handelsreglene og Norges bilaterale handelsavtaler må legge til rette for bruk av grønn teknologi og klimavennlige løsninger.

Utviklingsland må ha vesentlig næringspolitisk handlingsrom for å bygge opp sin hjemlige industri og økonomi. Utviklingsland må ha tollfordel for sine varer på det norske markedet. Det betyr at en må opprettholde et tollvern overfor andre rike land. Utviklingsland skal ikke trenge å ha nulltoll på sine industrivarer.

VÅPENHANDEL

Norsk eksport av militært materiell til land som bryter humanitærretten i Jemen viser at det er et behov for endring i eksportkontrollregelverket og praktiseringen av det.

Det må settes ned et offentlig utvalg som gjør en helhetlig gjennomgang av norsk eksportregelverk og -kontroll.

MENNESKERETTIGHETER OG LIKESTILLING

Multilateralismen er under press og de etablerte menneskerettighetene møter motstand. Vi ser at rommet for sivilsamfunn innskrenkes, og stadig flere menneskerettighetsaktivister har behov for beskyttelse mot vold, trakassering og forfølgelse.

Sivilsamfunn må unntas fra målet om tematisk og geografisk konsentrasjon i bistandsbudsjettet. Det er også avgjørende å skille mellom sivilsamfunn som kanal og et styrket sivilsamfunn som mål i seg selv.

Norge må støtte opp om vedtatte rettigheter, og særlig de som omhandler likestilling og seksuelle og reproduktive rettigheter.

KILDER

- 1 World Bank (2020), Projected poverty impacts of Covid-19, June 8, <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/brief/projected-poverty-impacts-of-COVID-19>
- 2 International Labour Organisation (ILO) (2020), ILO-monitor: Covid-19 and the world of work. Fifth edition, 30 June 2020, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/briefingnote/wcms_749399.pdf
- 3 FN (2020), The Sustainable Development Goals Report 2020 <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/>
- 4 Oxfam (2020). Oxfam media briefing: How Covid-19 is fuelling hunger in a Hungry World, 9th July 2020, <https://oxfamlibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/621023/mb-the-hunger-virus-090720-en.pdf>
- 5 Global Network for the Right to Food and Nutrition (2020), State of the Right to Food and Nutrition, s. 9. https://www.righttofoodandnutrition.org/files/state-rtn-report_2020_eng_0.pdf
- 6 World Food Programme (2020), Global Monitoring of School Meals During Covid-19 School Closures, <https://cdn.wfp.org/2020/school-feeding-map/>
- 7 IMF (2020), A Crisis Like No Other, An Uncertain Recovery, World Economic Outlook Update, June 2020, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/06/24/WEOUpdateJune2020>
- 8 OECD (2020), OECD Policy Responses to Coronavirus (Covid-19): The impact of the coronavirus (COVID-19) crisis on development finance, <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/the-impact-of-the-coronavirus-covid-19-crisis-on-development-finance-9de00b3b/>
- 9 Development Today, 11 September 2020, UN chief warns against using ODA to fund coronavirus vaccine for poor countries, <https://development-today.com/archive/dt-2020/dt-6--2020/un-chief-warns-against-using-oda-funds-to-help-poor-countries-fight-coronavirus>
- 10 OECD (2020), OECD Policy Responses to Coronavirus (Covid-19): The impact of the coronavirus (COVID-19) crisis on development finance, <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/the-impact-of-the-coronavirus-covid-19-crisis-on-development-finance-9de00b3b/>
- 11 M. Ayhan Kose, Peter Nagle, Franziska Ohnsorge, and Naotaka Sugawara. 2020. *Global Waves of Debt: Causes and Consequences*. Advance Edition. Washington, DC: World Bank. License: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO. <https://www.worldbank.org/en/research/publication/waves-of-debt>
- 12 Jubilee Debt Campaign (2020), Countries in Crisis, <https://jubileedebt.org.uk/countries-in-crisis>
- 13 Sen, Kunal (August 2020), Blog: Five ways coronavirus is deepening global inequality, UNU-WIDER. <https://www.wider.unu.edu/publication/five-ways-coronavirus-deepening-global-inequality>
- 14 WHO (2020), https://covid19.who.int/?gclid=EAlalQobCh-MI6Y_LxOrq6wIvmZSyCh1eZAbGEAAAYASAAEglixvD_BwE
- 15 FN (2020), The Sustainable Development Goals Report 2020 <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/>
- 16 FN (2020), The Sustainable Development Goals Report 2020 <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/>
- 17 The Lancet (2020), [https://www.thelancet.com/journals/lanct/article/PIIS0140-6736\(20\)31679-2/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanct/article/PIIS0140-6736(20)31679-2/fulltext)
- 18 UNDP (2020), http://hdr.undp.org/sites/default/files/covid-19_and_human_development_-_gender_dashboards_final.pdf
- 19 FN (2020), The Sustainable Development Goals Report 2020 <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/>
- 20 The Lancet (2020), [https://www.thelancet.com/journals/lanct/article/PIIS0140-6736\(20\)31679-2/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanct/article/PIIS0140-6736(20)31679-2/fulltext)
- 21 FN (2020), The Sustainable Development Goals Report 2020 <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/>
- 22 FN (2020), The Sustainable Development Goals Report 2020 <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/>
- 23 FN (2020), The Sustainable Development Goals Report 2020 <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/>
- 24 Civicus (2020), <https://www.civicus.org/index.php/state-of-civil-society-report-2020>
- 25 Cambridge University Press (2020), Sustainable Development Report 2020. The Sustainable Development Goals and Covid-19 https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopmentreport/2020/2020_sustainable_development_report.pdf
- 26 Bistandsaktuelt (2020), <https://www.bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/verre-for-menneskerettigheter-under-korona/>
- 27 Amnesty International (2020), <https://www.amnesty.org/download/Documents/POL4025722020ENGLISH.PDF>
- 28 Civicus (2020), <https://www.civicus.org/index.php/media-resources/news/united-nations/geneva/4619-covid-19-has-presented-opportunities-and-challenges-for-civil-society>
- 29 Bistandsaktuelt (2020), <https://www.bistandsaktuelt.no/nyheter/2020/verre-for-menneskerettigheter-under-korona/>
- 30 FN (2020), The Sustainable Development Goals Report 2020 <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/>
- 31 UNFPA (2020), <https://www.unfpa.org/news/millions-more-cases-violence-child-marriage-female-genital-mutilation-unintended-pregnancies>
- 32 McKinsey (2020), <https://www.mckinsey.com/featured-insights/future-of-work/covid-19-and-gender-equality-counteracting-the-regressive-effects>
- 33 FN (2020), The Sustainable Development Goals Report 2020 <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/>
- 34 UNDP http://hdr.undp.org/sites/default/files/covid-19_and_human_development_-_gender_dashboards_final.pdf
- 35 Policy Center for the New South August 2020.
- 36 UN (2020), *The Sustainable Development Goals Report 2020*
- 37 DNV GL (2020), *Energy Transition Outlook 2020*
- 38 DNV GL (2020), *Regional Forecast Sub-Saharan Africa – Energy Transition Outlook 2020*
- 39 DNV GL (2020), *Regional Forecast Sub-Saharan Africa – Energy Transition Outlook 2020*
- 40 UNEP (2016), *Adaptation Gap Report 2016*
- 41 Oxfam (2018), *Climate Finance Shadow Report 2018*
- 42 International Growth Centre (2020), *Low oil price during COVID-19 and the case for removing fuel subsidies*
- 43 Regjeringen (2020) https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/pm_innsats/id2694835/
- 44 WFP (2020), <https://www.wfp.org/emergencies/covid-19-pandemic>
- 45 ODI (2020) https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/resource-documents/covid-19_localisation_briefing_note_web.pdf
- 46 Climate Action Tracker (2020) <https://climateactiontracker.org/countries/norway/current-policy-projections/>
- 47 UNCTAD (2020), UN calls for \$2.5 trillion coronavirus crisis package for developing countries, March 2020, <https://unctad.org/en/pages/newsdetails.aspx?OriginalVersionID=2315>

REDDE LIV OG KREVE RETTFERDIGHET

Kirkens Nødhjelp arbeider for å redde liv og kreve rettferdighet. Vårt arbeid utføres uten betingelser eller intensjon om å endre menneskers religiøse tilhørighet.

Kirkens Nødhjelp er medlem av ACT Alliance, en av verdens største humanitære koalisjoner. Sammen arbeider vi over hele verden for å skape positive og bærekraftige endringer.

www.kirkensnodhjelp.no

E-post: nca-oslo@nca.no

Telefon: +47 22 09 27 00 Fax: +47 22 09 27 20

Gateadresse: Bernhard Getz' gate 3, 0165 Oslo, Norway

Postadresse: Postboks 7100, St. Olavs plass, 0130 Oslo, Norway

Kontonr.: 1594 22 87248

KIRKENS NØDHJELP
actalliance